

Forskningsprogrammet
Hållbar butik

HANDELNS
UTVECKLINGSRÅD

Forskningsprogrammet
Hållbar butik

Br2:2010

ISBN 978-91-540-6044-3

Omslagsbild: Johnér Bildbyrå

Bilder i inlaga: Sid. 4 iStockPhoto / Sid. 6, 8, 10, 12, 14, 16 och 18 Thinkstock /
Sid. 20 Johnér Bildbyrå.

Tryck: april 2010, 08-Tryck AB.

Hur skapar vi en hållbar handel för framtiden?

Under de senaste årtiondena har vi sett en allt mera omfattande globalisering, där varor och tjänster idag köps och säljs över hela världen. Globaliseringen har bidragit till mera transporter, för att konsumtion och produktion ofta ligger långt ifrån varandra geografiskt.

Produktion, transport och konsumtion av dagligvaror och andra produkter leder till avfallsproblem och till omfattande utsläpp av växthusgaser, som bidrar till en global uppvärmning som kan få förödande konsekvenser.

Bristande effektivitet och miljömedvetenhet, liksom svinn i leden från producent till konsument, är ett slöseri med resurser. Dessa brister belastar lönsamheten och miljön utan att det kommer vare sig producenter, handlare eller konsument till godo.

Målet med forskningssatsningen "Hållbar butik" är att hitta lösningar för att öka handelns ekonomiska, sociala och ekologiska hållbarhet. Målgrupperna är handelns företag och anställda, konsumenterna, producenterna, forskare och samhället. Handelns nyckelroll som länk mellan konsumtion och tillverkning gör att forskning som kan ge branschen ny kunskap om metoder och tekniska lösningar kan få stort genomslag på hållbarheten i hela ekonomin.

Finansiärerna bakom satsningen, Formas och Handelns Utvecklingsråd, ser därför att det finns ett behov att stimulera mera handelsforskning. Vi ser ett mervärde i att attrahera forskare från olika discipliner, som kan belysa aktuella frågeställningar från olika perspektiv, inom ramen för den aktuella utlysningen.

För utlysningen har vi avsatt upp till 36 miljoner kronor totalt över tre år, med start 2010, där Formas och Handelns Utvecklingsråd avsätter 18 miljoner kronor vardera. I denna broschyr kan du läsa mer om de projekt som har fått stöd.

Forskningsrådet Formas **Handelns Utvecklingsråd**

**”Genom att minska matsvinnet
kan livsmedelssektorn nå ökad
hållbarhet”**

Matsvinn lika stor klimatbov som industrin?

Ingrid Strid på SLU i Uppsala tar i sitt projekt fasta på den stora mängd livsmedel som slängs i Sverige. Förlusterna sker både i hushållen och i produktionsledet, innan varan tagits fram. Utsläppen från dessa ofta onödiga källor står för i storleksordningen fyra procent av svenskarnas totala klimatpåverkan, vilket är jämförbart med belastningen från energisektorn för bostäder och service, eller hela industrisektorns utsläpp.

Förutom miljöbelastningen innebär matsvinnet problem för social och ekonomisk hållbarhet. Mat och foder som produceras för rika länder i den fattigare delen av världen tar mark- och vattenresurser från inhemsk matproduktion. Dessutom kan redan förluster på någon procentenhet av inköpssumman få dramatiska konsekvenser för en butiks lönsamhet.

Strid kommer att angripa problemen i ett samarbete med utvalda Willys-butiker, där kassationerna av färskvaror och dess orsaker registreras under en vecka. Därefter kommer butikerna att genomföra åtgärder för att minska svinnet och sedan följer uppföljande mätningar och beräkningar för att ta reda på den insparade miljöbelastningen. Även kundernas och personalens åsikter kommer följas upp genom intervjuer. Forskningen ska bl.a. resultera i nyckeltal som ägaren (Axfood) kan använda i sin redovisning, vetenskapliga rapporter och ett seminarium för allmänheten.

**Kontakt: ingrid.strid@et.slu.se
Forskningsprojekt från Formas, läs mer på www.formas.se**

**”Vi vill främja ett 'nytänk'
i utvecklingen av hållbara
förpackningssystem”**

Förpackningar viktiga i hållbarhetsarbetet

I ett projekt lett av Annika Olsson, Lunds universitet, försöker man integrera produkt-, förpacknings- och logistikutveckling. Forskningen kombinerar fallstudier med simuleringar, enligt en metod som utarbetats och prövats under lång tid och ger både kvalitativa och kvantitativa resultat som lämpar sig väl för samarbete med industri.

Medvetenheten om förpackningars och långa transporters miljöbelastning har ökat hos konsumenterna. Men alla varor, särskilt färska dagligvaror, måste flyttas snabbt och effektivt för att inte ge upphov till spill. Lastutrymmen bör packas tätt med väl utformade förpackningar.

Förutom att minska transporter skulle branschen också tjäna på mindre hantering av varorna i alla led, från producent till butik. Ergonomiskt välplanerade system med genomtänkt förpackningsdesign skulle dessutom skapa bättre arbetsförhållanden och spara mycket tid.

**Kontakt: annika.olsson@plog.lth.se
Forskningsprojekt från Formas, läs mer på www.formas.se**

**”Handeln har unika
möjligheter att stimulera
till klimatsmarta val av
livsmedel”**

Klimatmärkta livsmedelsbutiker

Hur klimatmärker man kött respektive frukt och grönsaker på ett för kunden och handlaren trovärdigt och tillämpligt sätt? Lena Ekelund på SLU i Alnarp vill i sitt samarbetsprojekt om klimatmärkta livsmedelsbutiker kombinera genomförbara system i butiken med en begriplig skyltning och exponering samt mäta och utvärdera konsekvenserna för lönsamhet och utsläpp av växthusgaser.

Hela kedjan ska kartläggas; varuflöde och kundmöte, från informationsinhämtning hos leverantörer för att bedöma varornas klimatpåverkan, till utbildning av personal för att genomföra insatserna. Efter livscykelanalys av produkternas miljöpåverkan delas varorna in i "klimatgrupper" och en översyn görs av vilka IT-lösningar som måste finnas på plats för att butikspersonalen själv ska kunna utföra klassificeringen. Därefter görs en kartläggning av hur olika specifika insatser påverkar konsumenternas konsumtionsmönster.

Projektet har samlat en rad experter inom olika områden: konsumentforskare, forskare inom miljökonsekvensanalys för livsmedelsproduktion, handläggare inom miljöcertifiering av butiker, samt representanter för handeln. Resultaten kommer att ligga till grund för utveckling av rekommenderade regler, i samarbete mellan handlare, forskare och företrädare för miljörelsen.

Kontakt: lena.ekelund@ltj.slu.se

Forskningsprojekt från Formas, läs mer på www.formas.se

”Handeln är den ’gröna länken’ mellan leverantörer och konsumenter”

Dagligvaruhandelns roll för gröna och etiska marknader

Frågor om handlarens och kundens val och möjligheter att påverka utvecklingen mot en hållbarare livsmedelssektor behandlas i ett projekt som leds av Oksana Mont på Lunds universitet.

Detta projekt inkluderar dessutom påverkan på leverantörsledet och vad detta kan tillhandahålla. Forskarna anser att handlarna har stor möjlighet att utgöra en "grön länk" mellan leverantörer och konsumenter.

Det är en brett upplagd studie, där internationella översikter görs över goda exempel på hållbarhetstänkande och inköpsmönster inom svensk och europeisk dagligvaruhandel. Dessutom studeras konsumentbeteenden och innovationstryck; vilken betydelse har införandet av t.ex. annorlunda distributionsmetoder och förpackningsmaterial på de omgivande branscherna, som butiksinredning eller avfallshantering?

Slutligen förs erfarenheterna över till en fokusgrupp med representanter för konsumentgrupper, handel, myndigheter och forskning. Via möten, tidningsartiklar och populärvetenskapliga skrifter och andra kanaler kommer medverkande återförsäljare och allmänhet att få information om forskningsresultaten.

Kontakt: oksana.mont@iiee.lu.se

Forskningsprojekt från Formas, läs mer på www.formas.se

**”Vi borde ha pant också
på avlagda kläder”**

Hur skapar man en hållbar handel med kläder?

Karin M. Ekström på Högskolan i Borås kommer i ett forskningsprojekt att försöka komma åt problematiken med kläder som slängs. På högskolan finns redan forskning om bränsleutvinning ur slängda kläder. Ekström vill undersöka frågan om textilavfall ur ett konsumentperspektiv.

I denna studie undersöks vad som ligger bakom konsumenters beteende när de gör sig av med sina kläder. Vad ligger bakom valet att slänga, sy om, skänka bort eller sälja? Hur skiljer sig olika konsumentgrupper som barnfamiljer, unga modemedvetna och äldre åt? Därefter kommer studier bland intressenter i ett nätverk, som etableras i samverkan med Gekås i Ullared, att genomföras för att se om det går att komma fram till åtgärder som kan minska miljöproblemen. I den avslutande delstudien genomförs en försöksverksamhet där kunder kan returnera kläder mot pant, också det i samverkan med Gekås. Studien syftar även till att föreslå IT-lösningar för denna typ av verksamhet.

På så sätt hoppas Ekström öka kunskaperna om hur olika aktörer ser på problemen med textilt avfall och kunna utveckla lösningar för att minska problemen. Förhoppningen är att resultaten bidrar till en hållbar utveckling av handel och konsumtion. Forskningsresultaten kommer att spridas i artiklar, på konferenser och seminarier.

**Kontakt: karinm.ekstrom@hb.se
Forskningsprojekt från Handelns Utvecklingsråd,
läs mer på www.hur.nu**

”Gröna strategier måste matcha kundens önskemål”

Gröna butiker som skapar värden hos kunderna

Hur kan man kombinera ett teoretiskt angreppssätt på gröna strategier och värdeskapande med ett bemötande av kundernas önskemål? I ett projekt som inkluderar fyra utvalda och i varierande grad ”gröna” detaljhandelsföretag försöker Cecilia Fredriksson och Christian Fuentes vid Lunds universitets campus i Helsingborg ge svar på några grundläggande frågor.

Till att börja med inventerar de vilka gröna strategier som tillämpas i detaljhandeln idag och hur de uttrycks i butikerna. Därefter undersöker de hur dessa strategier kan omvandlas till värdeskapande kunderbjudanden. Syftet är att identifiera och analysera vilka processer som skapar värde för kunden.

Forskarna menar att butikerna gör mer än att bara tillhandahålla ett grönt sortiment och information om miljökonsekvenser. Framgångsrika gröna butiker stärker i själva verket kundens skapande av upplevelse, identitet och mening. Värdeskapande blir därför en omvandlingsprocess där många olika praktiker är inblandande.

Genom att använda deltagande observation, intervjuer, fokusgruppssamtal och textanalyser på Åhléns, Coop, Myrorna och Boomerang hoppas forskarna kunna fastslå hur de gröna strategier som används i företagen omvandlas till olika praktiker.

**Kontakt: cecilia.fredriksson@msm.lu.se
Forskningsprojekt från Handelns Utvecklingsråd,
läs mer på www.hur.nu**

**”En framgångsrik marknadsplats
kan planeras med miljöhänsyn”**

Handelns miljöpåverkan spåras med GPS

Handelns miljöpåverkan är troligen en av de minst utforskade sektorerna inom dagens handelsinriktade forskning. För att åtgärda denna brist påbörjar Niklas Rudholm vid Handelns utredningsinstitut, HUI, ett tvärvetenskapligt projekt tillsammans med forskare från högskolorna i Dalarna och Gävle. Målet är att studera frågor som är av betydelse för hur handel ska kunna etableras på nya marknader och växa ekonomiskt på ett miljömedvetet sätt.

För att specifikt kunna studera hur konsumenters handelsresor påverkar miljön utvecklas speciella IT-lösningar. En testgrupp bestående av 500 personer i Borlänge med omnejd kommer att utrustas med GPS:er och deras resor loggas. Med GIS-tekniker knyts deras resruttt därefter ihop med ändamål för resan. På så sätt kan konsumenternas miljöpåverkan när man gör sina inköp mera precist än tidigare mätas och handelns miljöpåverkan beräknas.

Metoden gör det möjligt att ringa in den marknad från vilken konsumenterna väljer just det aktuella företaget som sin leverantör av en vara eller tjänst. Naturligtvis kan dessa system då också nyttjas för att studera hur förändringar som skapar större tillgänglighet till en marknadsplats, eller ökar dess attraktionskraft för konsumenten, påverkar företagets ekonomi samt konsumenternas resmönster och miljöpåverkan.

**Kontakt: niklas.rudholm@hui.se
Forskningsprojekt från Handelns Utvecklingsråd,
läs mer på www.hur.nu**

”Prislappen kan påverka hur både du själv och miljön mår”

Kan ekonomiska styrmedel ge bättre hälsa och klimat?

Försäljningen av ekologiska produkter har ökat kraftigt de senaste åren. Samtidigt undviker vissa konsumenter aktivt att köpa livsmedel med för många onaturliga tillsatser. Men det finns också trendiga populära dieter som gör att till exempel fettrika livsmedel säljer mer än kolhydratrika.

Hur förändrar konsumenterna sitt köpbeteende när särskilda prisregleringar införs på vissa livsmedel eller ingredienser? Förbättras deras hälsa av valet och går det att vinna miljöfördelar på köpet? Hur ska handeln kunna möta den önskade efterfrågan och hur mycket är konsumenterna villiga att betala för det?

Det är några av frågeställningarna som Jonas Nordström på Lunds universitet och hans medarbetare kommer att angripa i sitt forskningsprojekt. För att svara på frågeställningarna kommer de bland annat att använda sig av konsumtionsdata på individ/hushållsnivå och marknadsdata, kombinerat med data över näringsinnehållet i produkterna och produkternas klimatpåverkan.

För att komma åt konsumenternas verkliga betalningsvilja används experimentella auktioner. I sådana betalar deltagarna med egna pengar, vilket anses ge goda möjligheter att estimerade konsumenternas sanna betalningsvilja. Forskningsresultaten kommer att publiceras i vetenskapliga rapporter. Handelns parter och andra intresserade kommer att kunna ta del av resultaten via HUI:s seminarier, rapporter och hemsida.

**Kontakt: jonas.nordstrom@nek.lu.se
Forskningsprojekt från Handelns Utvecklingsråd,
läs mer på www.hur.nu**

”Redovisningen kan stärka processerna för ökad hållbarhet i organisationen”

Hållbarhetsredovisning stimulerar till nya lösningar

En viktig utveckling inom handeln idag är att konsumenter och samhälle kräver en noggrannare redovisning av företagens insatser för att förbättra hållbarhets- och klimatarbetet. För att öka transparensen har en majoritet av statliga och privata företag därför infört en särskild hållbarhetsredovisning.

På det internationella området har nya riktlinjer föreslagits. Inte minst viktiga är de som tagits fram av Global Reporting Initiative, GRI. Många större privata företag hållbarhetsredovisar enligt GRI och sedan några år är statsägda företag ålagda att följa dessa riktlinjer.

Den forskning som hittills har bedrivits har fokuserat på innehåll och former i redovisningen. Men hållbarhetsredovisningen kan också bli ett viktigt förändringsinstrument, menar Magnus Frostenson på Uppsala universitet och hans medarbetare. Om arbetstagare involveras på rätt sätt för att ta fram informationen kan interna processer starta som ger effektiva lösningar.

Forskarna kommer att inventera processbeskrivningar och hållbarhetsredovisningar hos alla större svenska detaljhandelsföretag. I en annan studie intervjuas hållbarhetsansvariga personer på två företag. Ett av företagen har en omfattande hållbarhetsredovisning medan det andra bedriver hållbarhetsarbetet mer informellt. I en avslutande studie följs processen hur en hållbarhetsredovisning uppstår från grunden i ett företag, där forskarna hoppas kunna bistå företaget med relevant kunskap.

**Kontakt: magnus.frostenson@fek.uu.se
Forskningsprojekt från Handelns Utvecklingsråd,
läs mer på www.hur.nu**

Forskningsrådet Formas stödjer grundforskning och behovsstyrd forskning inom områdena miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Formas främjar en ekologiskt hållbar tillväxt och utveckling i samhället, mång- och tvärvetenskaplig forskning samt internationellt forskningssamarbete.

Handels Utvecklingsråd har som ändamål och syfte att främja vetenskaplig forskning och utveckling för att stärka handelsnäringen i Sverige, detta genom att initiera och bidra till forskning som kommer till konkret nytta för handelsföretag, anställda, kunder och samhället i övrigt.

Formas stödjer grundforskning och behovsstyrd forskning inom områdena miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Formas främjar en ekologiskt hållbar tillväxt och utveckling i samhället.

Handelns Utvecklingsråd har som ändamål och syfte att främja vetenskaplig forskning och utveckling för att stärka handelsnäringen i Sverige, detta genom att initiera och bidra till forskning som kommer till konkret nytta för handelsföretag, anställda, kunder och samhället i övrigt.

**HANDELNS
UTVECKLINGSRÅD**

Handelns Utvecklingsråd
Regeringsgatan 60
SE-103 29 Stockholm
Tel: 010 471 85 46
E-post: info@hur.nu, www.hur.nu

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas
*The Swedish Research Council for Environment, Agricultural Sciences and
Spatial Planning*

Box 1206, SE-111 82 Stockholm. Besöksadress: Kungsbron 21
Tel: 08 775 40 00, Fax: 08 775 40 10
E-post: info@formas.se, www.formas.se